

09.30 - 10.30.

Å komponere leseløp/
undervisningsforløp

Å lage oppstarter

- Jannike Ohrem Bakke, Marit Skarbø Solem & Fride Lindstøl
USN
- [film](#)

Å komponere – en dramaturgi
Å iscenesette undervisning
Å komponere/iscenesette i andre kontekster, se lysbilde 4-6

Dette bildet av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY-SA](#)

En lærerdramaturg

En lærer som tenker som en dramaturg, en lærerdramaturg, spør hva som er så viktig at jeg vil bruke dyrebar tid på å utforske temaet sammen med mine elever eller studenter. Hva er det som er av betydning? Hvor skal vi gå? Hvem skal vi møte? Hvordan skal vi undersøke noe sammen? Hvordan få fram engasjement, affekt og motstand?

En lærerdramaturg søker veier å gå gjennom å oversette teatrets språk og virkemidler til didaktiske kontekster. En lærer som tenker som en dramaturg, vet at hver dag av en elevs eller students liv er av betydning, og at hva du som lærer velger å bidra med inn i kunnskapsproduksjonen akkurat der og da, kan sette spor langt inn i fremtiden.

I en performativ læringsprosess går lærer og student sammen om å utforske et tema. De blir nomader på en kunnskapsreise og møter usikkerhet og risiko, og de må gjøre valg. Det betyr at klasserommet åpnes for møter med verden andre steder. Det performative, handlende gjør at både lærer og studenter stiger ut fra komfortsonen for å møte utfordringer i møte med andre studenter og temaer.

Anna-Lena Østern, professor emerita, Åbo Akademi og NTNU

DRAMATURGI I UNDERVISNING – EN OVERSIKT OVER FORSKNINGSFELTET

DRAMATURGI SOM TEKST

- Komposisjon, produksjon og/ eller resepsjon av tekst

DRAMATURGI SOM DIDAKTIKK

- Dramaturgiske forløp, faser og hendelser
- Dramaturgiske innganger
- Dramatiske virkemidler

DRAMATURGI OG EPISTEMOLOGI

- Dramaturgi henger sammen med synet på kunnskap og læring

DRAMATURGI SOM METODE OG ANALYSE

- Valg av dramaturgisk analyseform

DRAMATURGI SOM FRAMSTIL- LINGSFORM

- Åpen ramme for framstilling
- Ofte sammensatt tekst
- Plass til narrativer
- Forskoren er dramaturg

dette snakker
man bare med
kaniner om

Leseløp

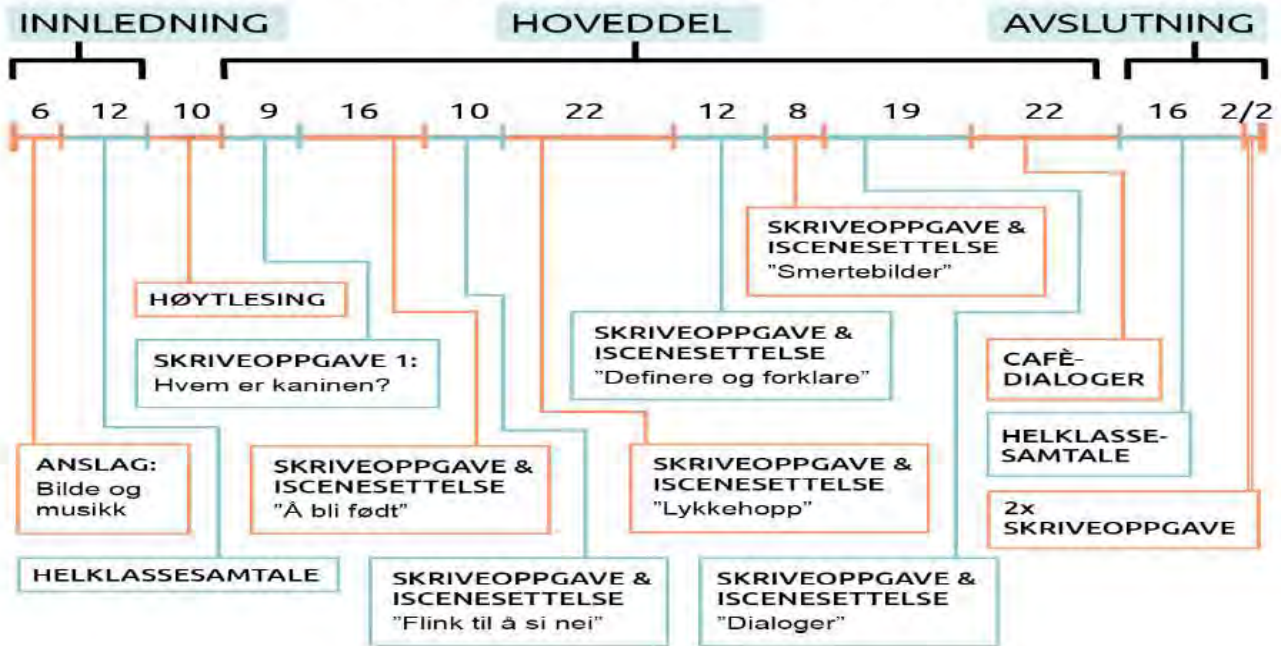
«en intervensjon» om å komponere leseundervisning

[leseløp](#)

- Kollektiv leseundervisning av hele verk
- Bygge bro mellom erfaringsbasert undervisning og analytisk undervisning
- Primært teksten “legger føringer for” didaktikken man velger
- Iscenette tekster med pult og klasserom som spillerom

TIDSLINJE

"Det snakker man bare med kaniner om" av Anna Höglund

Hvilken fortelling vil jeg fortelle?

Hva forteller primærteksten? Hva forteller den den ikke?

Har teksten en bred eller smal kode?

Ta sats: Innledning

- Oppstart, anslag og presentasjon
- Noen ulike måter å starte på. Hva lukker og åpner en slik start for?

4 didaktiske grep til oppstart

- Lage en tidslinje over sentrale begivenheter i eget liv
- Skrive et minneblink, se eks.
- Kroppen tar stilling: Påstander fra perioden eller boken (sant/usant, etiske problemstillinger)
- Være en ordforsker, se eks. lysark 13
- Bruk et bilde fra boka og sett til musikk – samtale om det

Lese- og skriveidaktikk: Ordforsker

- Verbet *utforske* er sentralt i LK20. Allerede i kompetansemål etter 2. trinn skal elevene «utforske og samtale om oppbygningen av og betydningen til ord og uttrykk». Forklar ordet X.
- «I alle språk er det mange ord hvor det er en åpenbar sammenheng mellom form og betydning. Det er lett for enhver å øyne sammenhengen mellom venn, vennlig og vennskap, og det krever relativt beskjeden fagkunnskap for å se den etymologiske forbindelsen mellom flyte, flod, flåte, fløte og derfra å trekke linjer til for eksempel tysk fliessen og engelsk float » (Hovdhaugen & Simonsen, 2020).
- «Ords historie er kulturhistorie. Vi lærer noe om oss selv når vi får vite at etternavnet Ødegård (oftest) stammer fra tiden etter svartedauden, da mange gårder ble liggende øde. Eller at *grjot*, som vi finner i navn (og i ordet *grjotsmed* for billedhugger!), betyr 'stein' – og at det er en sammenheng mellom *grjot*, *gryte* og *grøt/graute*. Med ett ser vi for oss de første uthulede steingrytene, og vi skjønner at grøt var en tidlig matrett! I det engelske ordet for skje, *spoon*, kjenner vi igjen vårt ord *spon* og får en idé om materialvalget i tidlige skjeer. På samme måte skjønner vi hva *viskelær* en gang var laget av» (Uri, 2020).

Diskuter mulige anslag til *Rigel*

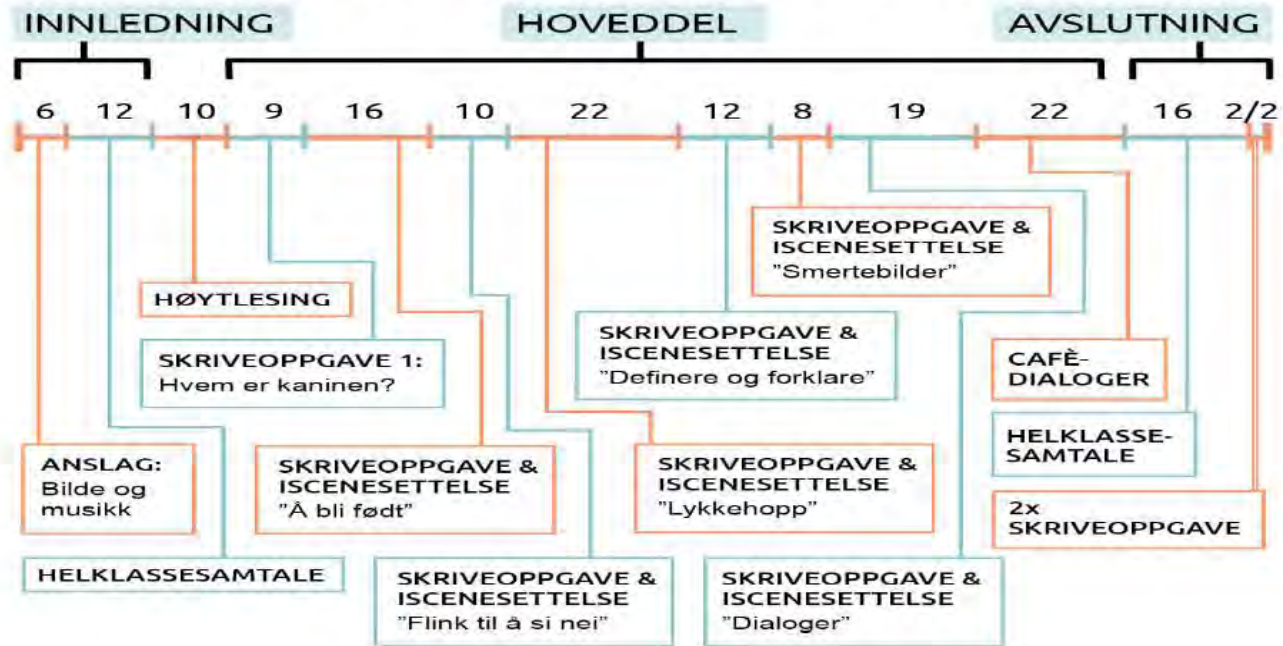
Noen dramaturgiske spørsmål til en innledning/oppstart

- Er oppstarten et anslag og/eller en presentasjon? Hva kjennetegner oppstarten i innhold og form? Hva er hovedintensjonen bak den (berøre, overraske, motivere, utforske ...)? Er den kollektiv og samlende eller individuell? Blir mål klargjort?
- Hvis oppstarten er et anslag: Hva kjennetegner den direkte opplevelsen? Hva kan være av varig verdi (hvordan kan elevene gjenkjenne anslaget senere i forløpet)?
- Hvor lang tid tar oppstarten (av hele forløpet)?
- Hvordan rigges rommet (møblering, materiell, stemning, lyd ...)?
- Hvordan lages en overgang fra oppstarten til neste hendelse, aktivitet, i forløpet?
- Hvordan er lærer- og elevrollen i oppstarten? Hva er læringspotensialet for elevene? Hva åpner/lukker oppstarten for av læring?

Hoveddel og avslutning

TIDSLINJE

"Det snakker man bare med kaniner om" av Anna Höglund

Dramaturgi

1. Hvordan er forløpets start, midtdel og slutt?
2. Hvordan er forløpet komponert i faser og hendelser? Hvor mange hendelser fins?
3. På hvilken måte er hendelsene like/ulike i sin utforming? (Mønster, gjentakelser og kontraster?)
4. Hvilke dramaturgiske modeller kommer til uttrykk?
5. Hvordan kommer innholdet (fortellinger, perspektiver) til uttrykk i undervisningen? Hvilket innhold velges bort i møte med elevene, og hvorfor?
6. Hvordan bygges det bro eller lages det brudd mellom de ulike aktivitetene i forløpet?
7. Hvilke dramaturgiske innganger og dramatiske virkemidler vektlegges, og hva betyr det for undervisningen?
8. Hvilke roller/oppgaver har lærer/elever i de ulike aktivitetene? På hvilken måte legges det opp til medbestemmelse/medvirkning?

Dramaturgiske modeller

3 hovedgrupper:

- *klassisk dramaturgi*, en modell etter Aristoteles, som han omtalte i sin *Poetikk* (På norsk: Om diktetekunsten, 1963).

“Linear models (as classical dramaturgy) lead us to ask ‘what’ and ‘why’: they search for a linear explanation of things, incidents and properties. They search for facts, which might be found” (Allern, 2010, s. 98)

- dialogisk *dramaturgi*, også kalt episk, etter den tyske dramatiker Bertolt Brecht

«Dialectical models (as epic dramaturgy) lead us not only to ask why things are as they are, but how things could have been otherwise. This is done by pointing at contradictions, and the power in relationship and societies” (Allern, 2010, s. 98)

- sidestilt dramaturgi, også kalt simultan

«Circular models lead us to ask how something is, and examine relations from different perspectives. There is a greater attention to patterns that connects, and to connections and violations between incidents, properties and states of being» (Allern 2010, s. 98).

Åpning av timen:

Classical dramaturgy [klassisk]	Dialogue-based dramaturgy [dialogisk]	Simultan dramaturgy [sidedstilt]
Marked by teacher, mediation and textbooks	Discussion and participatory methods	Combination of different learning processes and sensory experiences
Beginning – initiation– exposition		
Teacher presents theme. Use of pictures, material objects etc. illustrate the teachers introduction, and teacher take little notice of the pupils comments or ideas.	Teacher asks questions and takes the experiences and proposals of the pupils as the starting point.	Sensory and/or textual stimulation without preliminary explanation: use of pictures, paintings, music, dance, tableaux, narration etc.

Dramaturgiske innganger

- **ROM** - Hvordan (og hvorfor) skape symbolske og estetiske rom? Forsterker eller bryter rommet med vaner, ritualer, forventninger?
- **TID** - Åpnes det opp for hvilepunkter? Hvordan skapes framdrift? Hvordan fordeles tiden på faser, hendelser, perioder...?
- **KROPP** – Hvilke betydning har kroppen for meningsskaping, samarbeid, lesing...
- **TEKST** – Hvordan kommer primært teksten til uttrykk i undervisningen? På hvilke måter åpner lukker teksten for medskaping og fantasi?

Dramatiske virkemidler

Definisjon: verktøy som kan brukes for forsøke å skape en bestemt eller forutsigbar effekt i en didaktisk kontekst.

- Symbol
- Spenning
- Ritual (gjentakelse)
- Rytme
- Kontrast

Hva vil jeg lage et forløp om? Hva er målet? Hvordan kan forløpets dramaturgi understøtte det?
